

מהוא הושן

יוצא לאור ע"י מכון אבני הושן

חידושי ושיעורי מורינו
הגאון רבי שמואל ניימאן שליט"א
אב"ד אבני הושן – מאנסי

טז

פרשת שמות | תשפ"ב

מוקדש לרפואת מרן שמואל בן שרה פערל

עניני הפרשה

שיעור הפרשה

מעלתה של ארץ ישראל - כה הרוחני שבה

ושמנים, כי מקום המרעה לבהמות אין טוב לגידול פירות טובים, וכן להפך כשיש פירות טובים אין זה מקום מרעה הגון לבהמות ואין חלב מרובה, לכך אמר שנתעלתה ארץ ישראל משאר הארצות, שיש בה מעלה רבה זו של שני ההפכיים, גם יש שם חלב רב וטוב, וגם פירות שמנים ומתוקים הזבים דבש מהם. עכת"ד.

דברי הרמב"ן בצורך המלחמה עם הכנעניים

וכן יש להביא עוד את דברי הרמב"ן (שם, כשדיבר הקב"ה אל משה) המבאר כוונת אמרו אל מקו"ם הכנעני, ולא אמר אר"ץ הכנעני כדרכו בשאר המקומות, כי בא לרמוז שיירשו אותם ישראל ויכריתו אותם וישבו במקומם, ולא שיהיו יושבים בקרבם כאבותיהם, והיינו, שילחמו ישראל עם הכנעניים עד חרמה ויכריתו כל זכר מהם, עד שהארץ יקרא רק מקו"ם הכנעני, שמשמעותה הוא שבעבר היו הכנעניים גרים שמה וזה היה מקומם, ולא שעדיין יהיו בה כמו באבותיהם אברהם יצחק ויעקב שדרו בארץ יחד עם הכנעניים. עכת"ד.

עצם בשורת המלחמה עם הכנעניים

והנה לפי דברי הרמב"ן אלו, כי כוונת אמרו 'אל מקו"ם' מונח בזה ג"כ שיצטרכו בני ישראל ללחום עם הכנעניים ולהכריעם מן הארץ עד שיקרא מקו"ם הכנעניים בלשון עבר, יש לבאר מה שבפסוק בה מצוה הקב"ה למשה מה לומר לבני" כתב הלשון 'אל

שצווה להגיד להם 'ה' אלוקי אבותיכם נראה אלי אלוקי אברהם יצחק ויעקב לאמר פקד פקדתי אתכם ואת העשוי לכם במצרים. ואמר אעלה אתכם מעני מצרים אל ארץ הכנעני והחתי והאמרי והפרזי והחוי והיבوسی אל ארץ זבת חלב ודבש'.

והנה שם בכתוב לא אמר להם שהולכים אל ארץ טובה ורחבה, כאשר נאמר בתחילה בדברי הקב"ה למרע"ה (לעיל פסוק ח'), והרי זה צריך הבנה בשלילת הדבר.

ועוד יש לדקדוק בפסוק, כי כאן כשמצוה לו מה לדבר לבני" כן כתב הלשון 'אל אר"ץ הכנעני', שונה ממה שנכתב למעלה 'אל מקו"ם הכנעני'.

דברי הרמב"ן באמרו ארץ זבת חלב ודבש כי שלא בדרך הטבע היא

ולבאר עניינה של מקרא נקדים את דברי הרמב"ן (שם, פסוק ח) המפרש כוונת מאמר הכתוב ארץ זבת חלב ודבש, ואומר 'ושבח אותה שהיא ארץ מקנה שיש בה מרעה טוב, והמים יפים, ויגדל החלב בבהמות, כי אין הבהמות בריאות וטובות ומרבות החלב, אלא רק באורי טוב ועשב רב ומים טובים. ובעבור שימצא דבר זה של ריבוי החלב בבהמות רק באחו ובמרום הרים, והרי שם אין הפירות שמנים ויפים אלא כחושים, אמר כי הארץ היא עוד שמינה, שפירותיה שמנים ומתוקים עד שתזוב כולה בדבש מהם. והנה שבח אותה על כל טוב ה', על דגן ועל תרוש ועל יצהר ועל בני צאן ובקר. וזהו צבי היא לכל הארצות (יחזקאל כ.ו).'

והיינו שלפי דרך הטבע בסתם ארץ אחרת, הרי שאם יש חלב הרבה בבהמות, אין שם פרות טובים

דקדוקי המקרא בענין מעלותיה של ארץ ישראל

בתורה הקדושה בפרשתן כשנגלה הקב"ה למשה רבינו בסנה, נאמר בכתוב בדברי השי"ת למשה רבינו (שמות ג. ז-ח) 'ויאמר ה' ראה ראיתי את עני עמי אשר במצרים ואת צעקתם שמעתי מפני נגשיו כי ידעתי את מכאביו. וארד להצילו מיד מצרים ולהעלתו מן הארץ ההוא אל ארץ טובה ורחבה אל ארץ זבת חלב ודבש אל מקום הכנעני והחתי והאמרי והפרזי והחוי והיבوسی'.

והנה בפסוקים אלו רבו הדקדוקים למעיין, בראשונה צריך לבאר כוונת אמרו 'ארץ זבת חלב ודבש', מה ראה צורך לפרט פרט זה במעלת ארץ ישראל, והכי לא סגי לומר כי היא ארץ טובה ורחבה, וכן תמה ברמב"ן.

ועוד יש לבאר, מפני מה קורא הכתוב כאן ארץ ישראל מקו"ם הכנעני וכו', שהיא משונה משאר המקומות שבתורה שקורא אותה בלשון אר"ץ, ודקדוק זה גם איתא ברמב"ן כאן.

ובשלישיה נבאר, מהו כוונת אמרו ארץ טובה ורחב"ה, הלוא עתה היה כלל ישראל נמצאים בארץ מצרים, וארץ ישראל לעומתה לא היה רחבה כלל אלא קטנה כנגדה, והאיך שייך לומר ארץ רחבה כשמדבר לאנשים שנמצאים בארץ גדולה והרחבה הימנה.

דקדוקי המקרא בציווי השי"ת לדברי משה רבינו אל ישראל

ועוד יש לדקדק דהנה להלן (פסוק יז - יח) כשאומר השי"ת למשה רבינו מה לדבר אל בני ישראל, איתא